

Saatteeksi

Hevosten jäljiltä ei löydy yhtä seksikkäitä tarinoita kuin ihmisten juoksuradoilta – ainakaan urheilun historiassa. Niin voi päätellä tämänkin vuosikirjan linjauksista.

Kestävyysjuoksija Paavo Nurmen syntymän satavuotisjuhlan vuonna 1997 huomioimme kirjoituskilpailulla, jonka satoa julkaistiin kahdessa peräkkäisessä vuosikirjassa. Vuosi sitten Leif Yttergren palasi vielä aiheeseen tuomalla mukaan ruotsalaisen näkökulman.

Telinevoimistelija Heikki Savolaisen lempiteline viritettiin syksyllä 2007 Jyväskylän yliopistolla järjestettyyn juhlaseminaariin (selostus toisaalla tässä vuosikirjassa). Vihje muistamiseen tuli perikunnalta, joka lahjoitti samalla yliopistolle Savolaisen uralta kertynyttä esineellistä ja kirjallista jäämistöä.

Savolaisen yhdeksän olympialaisen mitalin kirjo himmenee Nurmen yhdeksän kultamitalin rinnalla, mutta kumpikin esiintyi näyttävästi Helsingin olympialaisten avajaisissa vuonna 1952. Nurmi juoksuutti stadionille soihdun, Savolainen vannoi olympiavalan. Toinen niistäkin paremmin muistetaan, ei voi mitään.

Voimistelussa kamppailu käydään sääntöjen ja niitä tulkitsevan tuomaripöydän suuntaan, ei mies miestä vastaan pinnistellen kuten juoksuradoilla. Lajit kuuluvat eri sosiaalisiin maailmoihin ja tuottavat hyvin erilaista sankaruutta.

Menneenä vuonna sadan vuoden iän saavutti myös Suomen hevonen. Kantakirja avattiin Heikki Savolaisen syntymän vuonna 1907, mutta yksityisiä ja valtion tukemia raveja varsinkin järvien jäillä oli järjestetty maassamme sitä ennen jo vuosikymmeniä.

Niinpä Jyväskylän varhaisin urheilutähti on ollut kauppias Michelsonin omistama rautio tamma Brita, joka voitti lähtönsä Hämeenlinnan suurajoissa vuonna 1865. Palkkio maksettiin ”valtion rahoista”.

Saattaapa kyseinen tamma olla ensimmäinen nimellä laajemmin tunnettu nykyaikaisen urheilun edustaja ylipäänsä, sillä aluksi ei kilpa-ajoissa tilastoitu suinkaan voittaneita hevosia vaan niiden omistajat. Ainakin ky-

symys asettaa uuteen valoon lajit ja sukupuolet suomalaisen(kin) huippu-urheilun historiassa.

Helsingissä Viktor Heikel kehitteli samoihin aikoihin ihmiskilpailuja, joissa lajeina oli muun muassa ”kolme hidasta kieppiä” ja ”kuulan nosto kolmessa tempussa”. Vannoutunut voimistelumies Heikel ei hyväksynyt urheilun ”rekordimaniaa”. Se mikä sopi hevosille luontokappaleina, ei ollut välttämättä ”ihmisarvoista”.

Tosin ravitkin olivat eräiden kansalaisten mielestä ”eläin-rääkkäyksiä hevoishuujarien huviksi”, kuten Mustialan opiston eläinlääkäri J.A. Wegelius mainitsee esipuheessa kirjaansa *Tilastollisia tauluja kilpa-ajoista Suomessa vuosina 1862–1877*. Teos ilmestyi Suomen juoksuhistorian kiisteltyinä keväänä 1878, jonka tapahtumia tarkennetaan ja tulkitaan tässä vuosikirjassa suurennuslasilla.

Mutta oli raveissa kyse muustakin kuin virstamääräisten keskiaikojen ja markkoina laskettujen palkintorahojen vertailusta. Historian lehdille päätyneitä varhaisia ravimiehiä olivat muun muassa Simo Kontrapohvi ja Iisakki Könihjev Keuruulta. Vienankarjalaisilla, paikkakunnalle asettuneilla kauppamiehillä oli yhteinen vankka ori ja sen perässä keikkuva näpsäkkä käyttöreki.

Muhkeapartaiset kauppiaat ilmestyivät raveihin Multialle hevosellaan, joka tarinan mukaan oli komea katsella. Kun tuli oriin vuoro juosta, nähtiin molempien partaniekkojen asettuvan rekeen. Sitä hieman ihmeteltiin, mutta pian lähdön jälkeen syy siihen selvisi.

Ori kaapaisi matkaan ja vauhti kiihtyi. Kun ensimmäinen kaarre oli selvitetty ja alkoi takasuora, ori otti tuiman laukan. Hevonen oli ”ryöstäjä”, kovasuinen ryntääjä. Seuraavaan mutkaan tultaessa oli vauhti jo niin kova, että kaarteen ottamisesta ei tullut mitään, vaikka kaksi miestä veti ohjaksista minkä jaksoi. Radalta mentiin ulos niin että lumi pölysi.

Siitä muistettiin ne kilpailut, ja samojen aisojen väliin valjastuu myös käsillä oleva vuosikirja. Ravit ja nauru palautetaan asianmukaisille paikoilleen urheilun historiassa, edellinen Erkki Vettenniemen, jälkimmäinen Henning Eichbergin toimesta.

Välillä pyöräillään Itämeren ystävyysajoissa ja Tampereen Velomanianäyttelyssä sekä seurataan naisten hiihdon ja laskettelun enemmän ja vähemmän dramaattisia vaihteita.

Sekin selviää, millaisessa seurassa Tapio Rautavaara taivutti keihäänheittäjän minuutensa jousiammunnan palvelukseen ja kuinka Suomen jalkapallo kaatui eteenpäin jatkosodan aikaisessa maaottelussa aseveli Saksaa vastaan.

Pulpettivoimistelua unohtamatta.

Useat vuosikirjan artikkeleista ovat peräisin Turussa marraskuussa 2007 pidetystä Suomen urheiluhistoriallisen seuran 15-vuotis- eli murrosikäseminaarista, josta tilaisuuden sihteeri Markku Jokisipilä tekee tiliä kirjan esittelyosuudessa.

Osassa vuosikirjan artikkeleista on nyt ensi kertaa noudatettu referee-käytäntöä, jossa kyseiseen aihepiiriin perehtyneet tutkijat ovat tarkistaneet arviointiin annetun artikkelin tieteellisen tason ja esittäneet tarvittaessa korjausehdotuksia. Artikkelit, jotka ovat läpäisseet arvioinnin sellaisenaan tai korjausten jälkeen, on julkaistu kirjassa ref.-merkinnällä.

Kirjoittajia kertyi tähän vuosikirjaan onnen luku, yhteensä 13 kappaletta.

Heikki Roiko-Jokela

Esa Sironen